

ПРОБЛЕМНИ ЗАДАЧИ И ПЕДАГОГИЧЕСКИ ПРЕДИЗВИКАТЕЛСТВА

Каця Симеонова

Каж ми и аз ще забравя.
Покажи ми и бих могъл да
не запомня.
Въвлечи ме и ще разбера.(3, с.7)

Решаването на проблемни педагогически задачи има особено значение за педагогическото обучение на студентите. Негова основна цел е да развива способности за разрешаване на комплексни педагогически проблеми. За много научни работници, преподаватели и учители педагогиката и в частност всяка конкретна методика е синоним на решаване на проблемни педагогически задачи (разрешаване на учебни проблеми) в процеса на обучение на студентите, които благоприятстват изявата в реална педагогическа ситуация. От друга страна, хората, които са посветени на образованието, биха описали всяка педагогическа активност като решена педагогическа задача.

Една задача или проблем би могла да бъде скромна, но ако решаването и предизвиква любопитство и развива изобретателски и интерпретаторски способности, ако решението е пълно, би могло да се изпита напрежение, но и наслада от триумфа на отк-

ритието. Такава опитност в податлива на обучение и емоционално стабилна възраст би могла да формира вкус към умствена дейност и да остави траен отпечатък върху възгледи, възможности, способности и характер за цял живот. Уменията за решаване на проблемни педагогически задачи в ранни степени на педагогическо обучение ще бъдат ценни в следващите етапи на практическа изява.

Решаване на проблемни педагогически задачи е една от главните цели на педагогическото обучение.

Когато двама говорят за решаване на педагогически задачи, те вероятно нямат предвид едно и също нещо. Красноречието относно този проблем е проникнало до такава степен в педагогическото образование на 80-те и 90-те години, че творците и научните работници довеждат всяка дискусия или тема за разговор относно педагогическа активност до

тъй нареченото решаване на проблеми: "problem solving", което в превод се отъждествява с решаване на проблемна задача). Съществува общ "знаменател" в определението относно процеса на решаване на задачи, произтичащ от дефиницията и (4, с.9-13). Задачата е желание за резултат, произтичащ от редица условия, които трябва да бъдат едновременно удовлетворени. В типичните "в края на урока" задачи условията и в общи линии резултатът са добре известни. В тъй нар. проблеми на живота ("real life problems") условията са вероятна смес от добре дефинирани и почти неизвестни такива. Някои от тях дори могат да бъдат непредвидени, което води до неадекватно дефинирана цел, следователно и до нерешаване на проблема (задачата). "Добре премерената" задача, предполага своеобразно "изравняване на уравнение", т.е. решението и е единствено, еднозначно, правилно и отнема сравнително кратко време. Логическата организация на формулирането и решението на каквато и да е задача изглежда като всяка друга. Думите се променят, символите и идеите – също, но процесът на решаване остава непроменен.

Уудс дефинира задачата приблизително по следния начин: притежаваш описание на ситуация, но все още нямаш нещо, което го

удовлетворява напълно. Авторът описва ангажирания с тази дейност като човек, разбрал условията и приел целта без задължителното и незабавно пълно и точно постигане (5, с. 10-15, 19). Майлз, Хендерсън и Пингри определят решаването на проб лемната задача като наличие на цел, временно блокирана за индивида, но възприета и преследвана от него (4). Всъщност това, което представлява учебен проблем за един студент, би могло да не представлява такъв за друг. Барбара Дач насочва внимание към факта, че проблемът е относително понятие в една и съща ситуация за отделните личности (3, с.21-29, 34). Във всички случаи обаче решаването на педагогически задачи се причислява към контекста на методите на обучение ("problem approach", т. е. проблемен подход).

Стандартното висше педагогическо образование би могло да дефинира следните пет главни цели за студентите:

1. Да се научат да ценят обучението, възпитанието, образованието.
2. Да бъдат уверени в способностите си да обучават, възпитават и образоват.
3. Да разрешават успешно педагогически задачи.
4. Да се научат да общуват като педагози.

5. Да се научат да разсъждават като педагози.

Педагогическите проучвания върху образователните възможности на педагогическите задачи са продиктувани от разнообразието на принудите – наличието на учебни предмети, ограничения в проучвателните процедури, наличие или липса на определени средства, баланс на предимства и недостатъци. Всъщност извън педагогическите практики педагогическите задачи или ситуации са измислени и студентите се обучават, решавайки ги. Често те се въвличат в разговор помежду си или с преподавателя, или са интервюирани с цел изложение на собствения опит или мисловен процес. Обучението на студенти бъдещи учители чрез решаване на проблемни педагогически задачи доказва, че диалогът между студентите често служи за откриване на оптималния вариант или отговор. Процесът по поставяне и решаване на педагогическа задача би могъл да бъде поставен в следната рамка:

1. Разбиране на условието на задачата
2. Съставяне на план
3. Реализиране на плана
4. Обратен поглед

Във всички случаи е необходимо внимание усилията “как да мислят” да не се трансформират

в “какво да мислят” или в “какво да правят”. Основната цел е преди всичко развитие на творческите мисловни умения. Творческата способност във всяко усилие изисква умение за използване на подходящ педагогически инструментариум. Веднъж добре овладян, той може да бъде приложен в разнообразие от ситуации. Решаването на педагогически задачи не е само заради намиране на отговора. То задължава и упълномощава студентите да мислят творчески. Прави възможен трансфера на уменията за решаване на различни от методическа гледна точка задачи, както и на различни задачи от различни учебни дисциплини. Това зависи преди всичко от нивото на подготовка и интелектуалните способности на отделния студент. Известна е класификацията на структурата на педагогическата дейност, спрямо която се обособяват и конкретни педагогически умения (1, с. 11-26). Така например конструктивната педагогическа функция, свързана с подбора, разположението и планирането на учебния материал в съответствие с конкретни условия, предполага формиране и развитие на конструктивни умения у студентите. Педагогическите задачи с тази цел биха могли да бъдат разделени на три групи:

1. Съдържателни – за подбор и структуриране на учебния материал – годишно планиране, урочно планиране, планиране на конкретни дейности, интердисциплинарно планиране.

2. Оперативни – планиране на учителската и учениковата дейности в съответна организационна форма.

3. Материални – планиране на необходимата материална база, осигуряване и използване (1, с.19-20).

Обучение, основано на решаване на педагогически задачи не само или предимно заради намиране на съответен отговор, представлява съществена предпоставка за начално формиране на конструктивни, организаторски и гностични педагогически умения. Несъмнено по-нататъшното им развитие зависи преди всичко от

възможността за непосредствена педагогическа изява в реална обстановка, което се осъществява в хода на хоспетирането по отделни учебни дисциплини, въвеждащата (предварителна) практика и преддипломната педагогическа практика.

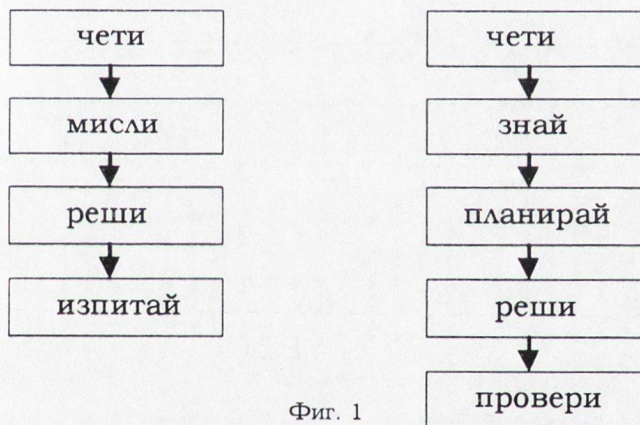
При сумиране на студентските мнения за същността на процеса на решаване на педагогически задачи се открояват отрицателните аспекти:

1. Те го обрисуват като линеен процес – серия от стъпки (фиг. 1).

2. Те го подразбират като своеобразна процедура от търсене, запомняне и практикуване.

3. Те непременно наблягат върху намиране на отговор.

Необходимо е да се подчертае динамичната и циклична природа на процеса на решаване на проблемна педагогическа задача (фиг.

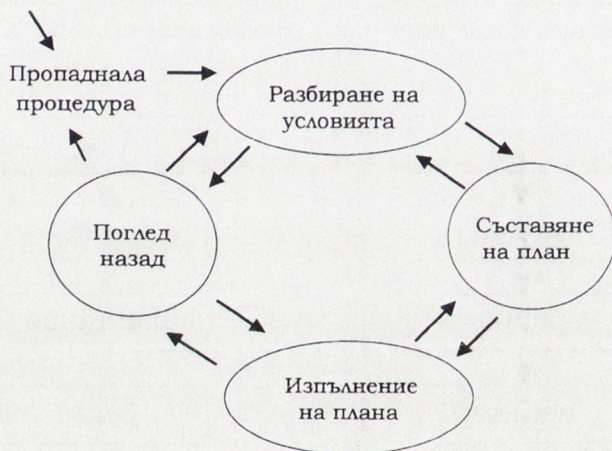
Фиг. 1

2). Студентът може да започне с неизвестното и да ангажира мислене и ативност, за да го разбере. Той прави опити да състави план и в процеса би могъл да открие необходимост да разбере проблема още по-добре. Съществува вероятност след известни усилия планът да не доведе до очаквания резултат или да не издържи на определените условия. Следващият ход тогава е опит за съставяне на нов план или връщане към формулировката на задачата с тълкуване на условия и цел или ориентиране към сродна задача. При вероятното откриване на търсеното неизвестно, при постигане на целта, фиксирана във формулировката на задачата, е задължителен т.н. обратен поглед – установяване на частична или пълна

удовлетвореност на условия и зависимости, използване на резултата в нова задача Много от предположенията в хода на решаване на задачата биха могли да се превърнат в грешни, но въпреки това полезни в опита за откриване на по-добри варианти.

От първостепенно значение е какво си научил след решаване на задачата:

1. Умееш да тълкуваш условията.
2. Умееш да организираш знания и опитност.
3. Умееш да планираш действия.
4. Умееш да откриваш търсеното.
5. Умееш да проверяваш достоверността му.

Фиг. 2

6. Умееш да прилагаш този подход в други задачи, което развива творческото ти и независимо мислене.

7. Умееш и желаеш да решаваш педагогически задачи.

Обучение, основано на решаване на педагогически задачи, предлага възможности за практи-

куване, използване и перспективно развитие на личностни умения, способност и вътрешна убеденост за справяне с промени, самооценяване. Те представляват познавателни умения от по-висш клас, чиято цел преследва висшето педагогическо образование в страната.

ЛИТЕРАТУРА

1. *Николова, Т.* Педагогически задачи за методико-практическа подготовка на студентите за обучението по труд и техника. ВТУ "Св. св. Кирил и Методий", 1996.

2. *Скаткин, М.Н.* Методология и методика педагогических исследований. М., 1986.

3. *Duch, Barbara.* (1993). Problems: a key factor in PBL. Center for teaching effectiveness. San Francisco, CA.

4. *Miles, A. Nelson, Eugene C.* (1976). Discussion strategies and students' cognitive skills. - In: ERIC, 1.

5. *Woods, Don.* (1996). Problem based learning, especially in the context of large classes. McMaster university, ON, Canada.

PROBLEMS AND EDUCATIONAL CHALLENGES

KATYA SIMEONOVA

Summary

Problem solving has a special importance in the study of pedagogy. A primary goal of this teaching and learning is to develop the ability to solve a wide variety of complex educational and "real life" problems. If problem solving is treated as "apply the procedure", then the students try to follow the rules in subsequent problems. If you teach problem solving as an approach, where you must think and can apply anything that works, then students are likely to be less rigid.